

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента
Литвина Олексія Валерійовича на дисертацію Гедульянова Вадима
Едуардовича «Адміністративно-правові засади запобігання корупційним
та пов'язаним з корупцією правопорушенням», поданої на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07
– адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дослідження. Корупційні прояви властиві для будь-якої держави, незалежно від соціально-економічної формації та форми правління. При цьому, більшої актуальності вони набувають під час здійснення реформ, що супроводжуються надмірним соціальним напруженням та економічною нестабільністю. Зазначене в повній мірі стосується сучасної України.

Не зважаючи на той факт, що триває антикорупційна реформа та проводиться відповідна робота в цьому напрямку, боротьба з корупцією залишається однією з найбільш важливих проблем в українському суспільстві. За даними Індексу моніторингу реформ (iMoRe), з 2015 по 2019 було ухвалено 102 нормативні акти, які складають антикорупційну реформу. Водночас, запобігання та протидія корупції продовжують залишатися в числі першочергових завдань, оскільки корупція загрожує як належній реалізації таких нормативних актів, що в свою чергу може призвести до репутаційних ризиків держави перед міжнародним співтовариством, так і взагалі існуванню демократичної правової соціальної держави як такої.

Крім того, проблема запобігання та протидії вітчизняній корупції не втрачає, а навпаки посилює свою актуальність не лише для практиків, а й представників адміністративно-правової науки ще й тому, що до цього часу залишаються відкритими для вирішення питання вдосконалення системи й механізму запобігання корупції, питання приведення національного

адміністративного законодавства у цій сфері у відповідність до європейських вимог та стандартів.

І хоча в цілому різноманітні аспекти боротьби з корупційними проявами були і є предметом дослідження вітчизняних вчених, однак комплексне дослідження проблем саме адміністративно-правових засад запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням на засадах врахування моделюючої ролі підходу, що передбачає проведення системного аналізу та діалектики, є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права.

Зважаючи на вищезазначене, тема дисертації Гедульянова В.Е., присвячена вирішенню наукового завдання щодо визначення змісту адміністративно-правових засад запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, є актуальною, своєчасною і значимою для адміністративно-правової науки і практики.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, викладені у дисертації ґрунтуються на вмілому використанні комплексу сучасних прийомів і методів наукового пізнання, що обрані із врахуванням мети та сформульованих завдань. Це дозволило дисертанту розкрити сутність адміністративно-правових засад запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, виявити ідентифікуючі ознаки корупції як висхідні категорії, зміст яких визначає напрямки подальшої аналітичної розвідки. Серед окремих методів наукового пізнання застосовані діалектичний, системний, логіко-семантичний, формально-юридичний, структурно-функціональний, юридичної компаративістики, правового моделювання тощо. Їх застосування визначило логічну побудову дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і завдання, поставлені на початку дослідження.

Високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дисертаційного дослідження забезпечено використанням

значного обсягу літературних джерел, нормативних актів – 187 найменувань. Джерельну базу дослідження можна вважати цілком репрезентативною, оскільки опрацьовані здобутки вчених з проблем не лише адміністративного права, а й загальної теорії та філософії права, кримінального та інших галузевих правових наук. Достатня увага приділялася аналізу чинного законодавства України, а також узагальнень практичної діяльності застосування антикорупційної діяльності.

Дисертант поставив перед собою досить важливу мету, яка полягає у розкритті сутності і юридичного значення адміністративно-правових засад запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, обґрунтуванні на основі проведеного теоретико-правового аналізу пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства шляхом подолання прогалин і колізій, опрацювання рекомендацій щодо внесення змін до структури окремих нормативно-правових актів.

Відповідно до головної мети дослідження чітко сформульовані основні завдання наукової роботи, які крім сутю наукового значення, передбачають також формулювання основних шляхів вдосконалення антикорупційного законодавства.

Винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне монографічне дисертаційне дослідження, яке виконане дисертантом особисто.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень такого рівня, в якому на засадах врахування моделюючої ролі підходу, що передбачає поєднання системного аналізу і діалектики, визначено сутність та розкрито зміст адміністративно-правових засад запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, запропоновано шляхи і напрямки вирішення проблеми вдосконалення адміністративно-правового регулювання відносин щодо запобігання вказаним правопорушенням.

Системний підхід до аналізу досліджуваної проблематики дозволив автору виявити нові аспекти багатогранного і складного питання адміністративно-правових засад запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням.

Зокрема, дисертант, дослідивши питання про необхідність виділення ідентифікуючих ознак корупції як основи епістемології запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, слушно зазначає, що перелік таких ознак має бути доповнений і іншими ознаками, виділення яких ґрунтується на дослідженнях вчених, які аналізували проблеми подолання та/або боротьби з корупцією. При цьому аналіз правових вимог відповідності критеріям доброчесності осіб, уповноважених на виконання функцій держави та осіб, яким такі функції делеговані, дав підстави автору вважати за доцільне доповнення переліку ознак корупції такою ознакою як вчинення дій, які не відповідають вимогам (критеріям) доброчесності (стор. 34).

Заслуговує на увагу використаний в дисертаційному дослідженні онтолого-гносеологічний підхід до пізнання сутності корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, запропонований В.К. Колпаковим, який розкриває зміст пізнавально-аналітичного процесу, що є основою юридичної кваліфікації діяння. Як зазначає автор, застосування такого підходу відповідає динамічному, послідовному характеру юридичної кваліфікації, який не може бути порушений, адже порушення порядку її здійснення тягне за собою негативні наслідки у зв'язку із неможливістю здійснити пізнання ознак вчиненого діяння, встановити їх коло та зміст, а, отже – провести належну юридичну кваліфікацію та вирішити питання про застосування адміністративних стягнень. Зазначене обумовлює необхідність фіксування у документах ознак та рішень, прийнятих за результатами пізнавально-аналітичної діяльності щодо юридичної кваліфікації проступку як адміністративного делікту, що може бути здійснено тільки

уповноваженою особою, компетенція якої має бути встановлена на законодавчому рівні (стор. 44-45).

Дисертант значну увагу приділив аналізу приписів Закону України «Про запобігання корупції», якими передбачено обмеження, вимоги, заборони щодо вчинення певних дій, на предмет відповідності відповідним складам правопорушень, визначених Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним кодексом України. Слід погодитися з тим, що антикорупційне законодавство України не обмежено профільним законом, а у приписах, зокрема – Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України – передбачено склади порушень чинного антикорупційного законодавства, що виходять за межі концепту «корупція» за Законом України «Про запобігання корупції» (стор. 60).

Слід погодитися також з висновком здобувача, зробленим на основі аналізу правової позиції Конституційного суду України та врахування соціального призначення юридичної відповідальності, про те, що протидія корупції у її соціальному призначенні пов'язана із запобіганням корупції. На підставі цього автор вказує, що сутність функції запобігання корупції можна розглядати в двох значеннях: широкому (передбачає включення до нього і протидії) та вузькому (передбачає застосування суто превентивних заходів) (стор. 73).

Викликає зацікавленість проведений дисертантом аналіз особливостей застосування ризик-орієнтованого підходу до діяльності щодо запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням. При цьому під корупційним ризиком пропонується вважати ситуацію, внаслідок виникнення якої існує потенційна та/або реальна можливість вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень. Така ситуація, на думку автора, може бути представлена як юридичний факт, що має значення для суб'єкта, наділеного повноваженнями щодо запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, у зв'язку із реалізацією таких повноважень як

умови, що породжують юридичні наслідки у формі вчинення юридично значимих дій, спрямованих на недопущення вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень (стор. 134-135).

Позитивним аспектом дисертації є спроба дисертанта сформулювати авторські пропозиції, спрямовані на вдосконалення чинного законодавства щодо адміністративно-правових засад запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, зокрема, законів України «Про запобігання корупції», «Про державну службу», Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Вказані вище та низка інших положень дисертації підкреслюють її науковість та творчий характер. Висновки, пропозиції і рекомендації достатньо повно і точно окреслені у вступі роботи, відображені в розділах її основної частини, висновках.

Наукове та практичне значення роботи. Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Структура і зміст роботи свідчать про цілеспрямованість та комплексний характер дослідження. Це дало можливість автору дійти результатів і обґрунтувати низку нових положень, які мають важливе значення для адміністративно-правової науки та практики.

Зокрема, положення, висновки і пропозиції проведеного дослідження розширюють і поглиблюють існуючі уявлення про адміністративно-правові засади запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, відображають авторську позицію у розв'язанні конкретних правових проблем, пов'язаних із особливостями його реалізації.

Дисертація характеризується як науковою, так і практичною значущістю. Основні висновки та рекомендації, запропоновані у роботі можуть бути використані: під час розроблення проектів нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення правового регулювання

запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням, що дозволить покращити практичну діяльність суб'єктів запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням; для проведення подальших досліджень проблем удосконалення адміністративно-правового регулювання відносин щодо запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням; при підготовці підручників та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративне процесуальне право».

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладено у дев'ятих статтях, з яких чотири опубліковано у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних науково-метричних баз, дві – у іноземних наукових періодичних виданнях, а також три публікації за матеріалами міжнародних наукових конференцій.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

У цілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Гедульянова В.Е., необхідно зазначити, що їй притаманні певні дискусійні моменти, окремі питання вимагають додаткової аргументації.

1. Дисертант пропонує доповнити поняття корупції, визначеному у абз. сьомому ч.1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» реченням у такій редакції: «Корупція у приватному секторі – використання керівником у приватному секторі наданих йому повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою

схилити цю особу до протиправного використання нею компетенції чи пов'язаних з ним можливостей». На нашу думку, така пропозиція є не доповненням поняття корупції, а по-суті самостійним поняттям. Крім того виникає питання про необхідність визначення понять «приватний сектор», «керівник у приватному секторі», та узгодження такого визначення з положеннями ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» (стор. 48-49).

2. Характеризуючи ознаки корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень (підрозділ 1.3), дисертант приділив свою увагу таким ознакам правопорушень як протиправність, суспільна шкідливість (небезпека) та вина. При цьому, поза межами наукового аналізу залишилась така ознака корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень як караність.

3. Потребує уточнення позиція здобувача щодо місця Національного агентства з питань запобігання корупції в системі суб'єктів запобігання корупції. Виділяючи групу суб'єктів правореалізації у антикорупційній сфері, автор відносить НАЗК одночасно до двох груп таких суб'єктів: до суб'єктів загальної компетенції та до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції (стор. 110-111).

4. Дисертант пропонує доповнити Главу 13-А КУпАП статтями 172-9-3 та 172-9-4, які передбачають адміністративну відповідальність за порушення, юридичний склад яких закріплено у статтях 212-15 та 212-21 КУпАП, виключивши ці склади з Глави 15-А КУпАП. Таку пропозицію автор пояснює тим, що законодавець відносить правопорушення за ст.212-15, ст.212-21 КУпАП до політичної корупції, а не до правопорушень, що посягають на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення (стор. 147). На нашу думку, така пропозиція щонайменше є передчасною з огляду на відсутність законодавчого визначення поняття «політична корупція» та неоднозначність розуміння такого явища в науковому середовищі.

Разом з тим, висловлені зауваження в цілому не впливають на основний зміст роботи Гедульянова В.Е., її позитивну оцінку та не зменшують значення дисертації як самостійного творчого дослідження. В сукупності наведені позитивні положення свідчать про вирішення автором актуального наукового завдання і надання відповідних рекомендацій з удосконалення чинного законодавства України.

ВИСНОВОК

Дисертація є самостійним доробком автора, посилання на наукові праці оформлені належно. Наукові статті, опубліковані за темою дисертаційного дослідження у фахових виданнях, свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах та результатах праці дисертанта.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Таким чином, дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням» за своєю актуальністю, новизною та обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам п.п. 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Гедульянов Вадим Едуардович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**Кандидат юридичних наук, доцент,
начальник відділу з питань надання
адміністративних послуг виконавчого
комітету Гостомельської селищної ради**

28 05 2024

О.В. Литвин